

BALTI PARUNITE AGRAARVAATED XX SAJANDI
I VEERANDIL

V. K r i n a l

Rahvamajandusharude Õkonoomika kateeder

Vaatamata sellele, et pärisorjus kaotati Eesti- ja Liivimaa kubermangus juba XIX sajandi alguses, oli Eesti veel kõesoleva sajandi alguses laialdase mõisa-maavalduse ning kümnete tuhandete maata talupoegade jaoks. Mõisnike maavalduse likvideeris Eestis alles Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon. Maadekreedile toetudes kohustas Eesti Tõõrahva ja Sõjaväelaste Nõukogu Tõitevkomitee 24. novembril 1917. a. kõiki era-, riigi- ja kirikumõisate valdajaid mõisaid koos elava ja eluta inventari ning arvepidamisega valla tõõrahva esindajatele üle andma¹. Sama teed läks Eesti Tõõrahva Kommuun, kes oma 5. detsembril 1918. a. välja antud dekreedis märkis, et "kõik mõisad tuleb rahva omanduseks võtta"².

Nõukogude võimu akti agraarkõsimustes ei saanud jätta arvestamata ka eesti kodanlus. Arvestades eesti rahva põlist viha balti parunite vastu ja tõõtava talurahva kindlat otsust haarata mõisnike maa enda kätte, pidi kodanlus tekkinud klassivõitluse teravnemise olukorras loobuma suurmaoanduse säilitamise ning revolutsioonieelse mõisnike maavalduse restaureerimise poliitikast. 10. oktoobril 1919. a. võetigi vastu maaseadus. Maaseaduse ja selle täiendamise seadusega võõrandati ning kanti riiklikku maa tagavarasse 2 381 256 hektarit ehk 96,6 % kõigist suurmaavaldustest. Sellest 1 253 189 hektarit metsa ja põllumajanduslikult mittekasutatavat maad jäeti

¹ Eesti NSV ajalugu III. Tln., 1971, lk. 85.

² Eesti Tõõrahva Kommuuni dekreedid, määrused ja teadaanded nr. 1. Petrograd, 1919, lk. 7.

riigi valdusse, ülejäänud jagati välja asunikukohtadena. Võõrandatud maa hulka kuulusid 619 omaniku päralt olevad 874 rüütlimõisat, 260 kirikute ja kloostrite maavaldust, 313 maatükki, mis ületasid 85 hektarit ja asusid Petseri ning Narvataguses piirkonnas või olid ilma peremeheta, samuti 470 mitmesugust riigimõisat ja maakohta.³ Esialgu jäi lahtiseks tasu maksmine endistele omanikele.

Kõik see ei meeldinud endistele mõisnikele, siinsetele balti sakslastele. Nad alustasid visa võitlust maaseaduse vastu. Nende seisukohtade mõistmiseks peatugem lühidalt balti sakslaste agraarvaadetele. Käsitus on seda vajalikum, et Nõukogude Eesti majandusteadlased on probleemi puudutanud riivamisi. Peamiselt kritiseeritakse Eesti kodanluse agraarseisukohti. Kodanlikus Eestis valgustati ning kritiseeriti küll balti sakslaste agraarvaateid, kuid seda tehti tendentslikult, kodanluse seisukohtadest lähtudes. Ka järgnev kirjutis ei ammenda küsimust, analüüsimisele on võetud ainult põhiseisukohad.

Käesoleva sajandi algul avaldati ajakirjas "Baltische Wochenschrift" diskussioon mõisate rentaabluse kohta. Nimelt toimus 1909. a. jaanuaris Liivimaa Keiserliku Üldkassaliku Ökonoomika Seltsi avalik koosolek, kus esines A. von Sives-Eurküll. Tema ettekande teesid majandite rentaabluse kohta avaldati nimetatud ajakirjas.⁴ Diskussioonist võtsid osa mitmed siinsed mõisnikud. Peatume lühidalt ainult Emil von Wolffi mõtetel. Tema kirjutises avaldub mingil määral soov ajaga kaasa minna, õigemini ta mõistab, et endist viisi edasi minna ei saa. Ta tahab säilitada mõisnike eesõigusi, eelkõige omandiõigust, kuid on nõus ka mõningate reformidega. Artiklis väidetakse, et Eesti aladel on mõisad liiga suured. Mõisnikud peaksid ülejäänud maa rendile andma ja ise ainult väikese kohaga piirduma. Selle nn. ideaalse majapidamise kirjeldus on tal järgmine: "Kõige kohasem ja rentaabline meie maa olude juures on maa tükk, kus

---

³ Eesti NSV ajalugu III, lk. 218; R. A n t n u s .
Agraar-suhted kodanlikus Eestis. Tln., 1957, lk. 40.

⁴ Thesen zur Frage der Rentabilität unserer Wirtschaften. - "Baltische Wochenschrift für Landwirtschaft", 1909, Nr. 8, S. 64.

umbes 150 vakamaad (Losstelle) põllumaad, niisama palju head heinamaad ja umbes 50 vakamaad head karjamaad. Selle maatüki peal võib hästi üleval pidada 60 friisitõugu lehma, 12 hobust ja oma piimatalitusega 30 - 40 siga.⁵

Et ettepanek mõisate suurusi vähendada pole tehtud talupoegade huvides, näitab lause, kus öeldakse, et tõusva kultuuriga maades, nagu Inglismaal, Prantsusmaal, Saksamaa lääneosas, Taanis ei leia "põllumajandusline suurtalitus endale mitte kindlat pinda"⁶.

Õigem oleks olnud väita, et feodaalne mõis ei sobi enam kapitalistlikesse tootmissuhetesse. Autor läheneb küsimusele ühelt poolt "väiketalude püsivuse" teoreetikute ebaõigetest seisukohtadest lähtudes, teiselt poolt ei raatsi ta lahti öelda ka oma suuromandist.

Osa saksa mõisnike tolle aja mõtteid väljendab ka Eestimaa konstitutsioonilise erakonna (nn. Saksa nella) programmi agraarküsimust puudutavad punktid, millega taheti endale ka poolehoidjaid muretseda. Mainitud programmis soovitatakse talumaade müümist kiirendada ning müügingimusi kergendada. Viimane soov taheti ellu viia mitte maa hindade, vaid laenuprotsentide alandamisega, s. o. mitte mõisnike arvel. Programmis soovitatakse asutada rohkem väikekohti, eriti kirikumõisate müümise või väljajagamise teel, eramõisate saatust tahetakse jätta täielikult nende omanike otsustada⁷.

Balti mõisnikkond, saades aru ajastu nõudeist, oli nõus ka Stolõpini reformidega. Mõisnikud mõistsid, et just säärased uuendused vastavad kõige rohkem nende endi huvidele. Seepärast on arusaadav ka Saaremaa mõisnike telegrammi sisu Stolõpinile: "Erakorralisele maapäevale kokkutulnud Saaremaa riütliseltskond tervitab südamliku rahulolemisega Teie kõrge ektselentsi poolt ülesseatud kind-

---

⁵ Emil Freiherr von Wolff. Landwirtschaftlichen Gross- oder Kleinbetrieb. - "Baltische Wochenschrift für Landwirtschaft", 1909, Nr. 8, S. 64. (Kuna ka edaspidi tulevad erinevad pinnamõõdud, siis anname nende vahekorra: 1 ha = 1,09 tiinu = 2,5 vakamaad.)

⁶ Sealsamas.

⁷ K. P ä t s . Maa-küsimus. Tln., 1907, lk. 112-113.

lat ja arvestamise väärikust sihti ja avaldab kindlat arvamist, et Keisri Majasteedi juhatusel järel ettevõtetud uuenduste täidesaatmine seaduse ja korra alalhoidmise juures riiki lõplikule rahustamisele saab viima.⁸ Kuigi sõnaselgelt kiidetakse heaks maa rahustamise poliitika, antakse tunnustus ka muudele Stelšpini poolt ettevõtetud reformidele. Kõige selgemalt tuleb aga ilmsiks Balti mõisnikkonna pale omavalitsuse küsimuses. Kiites oma tegevust "maarakva kultuuri ja hariduse tõstmisel", ei olla see sama kõrgelt haritud rahvas veel küps omavalitsuse jaoks ning pidada seepärast veel mõisnike healekande alla jääma. Järelikult - elukord jäägu põhiliselt endiseks. See oli ka Balti mõisnike kredo.

Saadetele seisukohtadele jäid mõisnike esindajad ka kodanlikus Eestis. Eriti selgelt väljendus see maaseaduse arutelul Asutavas Kogus. Suurmaavalduse likvideerimise vastu astusid välja balti sakslaste esindajad M. Bock, J. Meyer, H. Keel. Nende ettepanek: valitsus ostku 1914. a. hindadega 1/3 mõisamaast asundustalude loomiseks. Nende armastatunaks võtteks oli võrdlemine teiste riikidega: püüti näidata, et seal ei talitata nii radikaalselt. Nii väitis M. Bock, et agraarreformi vaadeldakse teistes maades eelkõige majanduspoliitilisest seisukohast. Eestis seda ei arvestatavat ning tehtavat "ebatavalise kergemeelsusega sama teadmatusse", sest "... meil agraarküsimus mitte majanduslik, vaid poliitiline küsimus on"⁹.

Eeltoodus on M. Bockil õigus: selleks, et mingil määral leida toetust, pidi kodanlus likvideerima suurmaomandi. Maaseaduse vastuvõtmine oli eelkõige poliitiline küsimus. Nähes, et Asutava Kogu nn. vasakpoolsed erakonnad võtavad vastu maaseaduse, läksid mõisnike esindajad üle venitamise taktikale, püüdes igasuguste paranduste esitamisega edasi lükata seaduse vastuvõtmist. Tehes täiendustepanekuid, märkisid nad ikka, "... et me pole ial võimelised seda seadust heaks kiitma", nagu ütles ka J. Meyer¹⁰.

⁸ "Saarlane", 17. aprill 1907.

⁹ Asutava Kogu protokollid, II istungjärk, 1919. a., veerg 1053-1054.

¹⁰ Sealsamas, veerg 1209-1211.

Maaseaduse vastuvõtmises nägib balti sakslased kohaliku elanike šovinismi avaldust, liigategemist vähemusrahvustele. Oma vastuettepanekus nõustub M. Bock maa sundvõt-
randamisega sel viisil, "et balti sakslased oma omandi mõnede aastate jooksul eesti rahvusest kodanikele müüvad. Sel puhtpoliitilisel abinõul poleks midagi ühist agraarreformiga ... Suurmaaomandi järkjärgulist likvideerimist pooldame ka meie teatud piirini. Ette pandud maksimum suur-
rus - 300 tiinu on meie arust vastu võtmatu ja ohtlik, kuna säärane range piiramine ei võimalda ratsionaalselt kasutada kallist inventari ja ehitisi. Hoopis praktilisem oleks sisse seada teatud proportsioon suur- ja väikemaaomandi suhtes, näiteks et suurmaaomand ei tohiks ületada 20 - 30 %."¹¹ Sõnavõtu viimane osa praktiliselt kordab vanu seisukohti.

Natsionalistlik moment esines kogu eesti kodanluse tegevuses, seejuures ka agraarreformi läbiviimises. Balti sakslased kergitasid selle aga üleliia esiplaanile, nad ei suutnud või ei tahtnud mõista 700-aastase orjapõlve tagajärgi. Oma esinemistes rõhutati saksa rüütelite sissetungi Baltikumi kui õnne toomist siinsetele rahvastele. Selles mõttes on tüüpiline 1920. a. Berliinis väljaantud O. Bernmanni raamat "Agraarküsimus Eestis". Selle I peatükk käsitleb agraarajalugu kuni I maailmasõjani. Siin kirjutatakse: "Eestlased olid kuni XIII sajandini enneolematult primitiivsel kultuuritasemel. Põllundusest tunti vaid alepõllundust. Saksa vallutus tähendas pärismaalastele enneolematut progressi nii kultuuris kui ka majanduses." Edasi antakse otse idülliline pilt pärisorjuse ajast, mis "Eestis kaugeltki kõige rangemat vormi ei saavutanud ... Pärisorjuslik mõisapidamine viis Eesti enneolematule õit-
sengule."¹²

Eeltoodu on täielikus vastuolus ajaloolise tõega. Vastupidi, röövvaldus andis põllumajandusele Eestis ränga hoobi, millest toibumine nõudis pikka aega. Põllumajanduslik tehnika jäi pikaks ajaks tasemele, mis oli saavutatud saksa röövvalutajate sissetungi ajaks. Kõik põllu-

¹¹ Asutava Kogu protokollid, II istungjärg, 1919.a., veerg 1055-1056.

¹² O. B e r n m a n n . Die Agrarfrage in Estland. Berlin, 1920, S. 4.

tööriistad alates raudotstega adrast ning lõpetades sirbi, vikati ja vardaga, kolmeväljasüsteem, kõik kultuurtaimed, rehi, veskid ning teised põllundus- ja karjandusalased tootmisriistad olid olemas enne saksa ristiriitlike tulekut.¹³ Kuid ajaloo võltsimises ei saa süüdistada ainult balti sakslaste esindajaid, saksa röövvalutajaid ülistasid ka mõned kodanlikud poliitikamehed ja teadlased.

Käsitledes edasi agraarküsimust kodanluse võimupäevil, väidab O. Bernmann, et asju aetakse oskamatult. Autor leiab, et maaseaduse vastuvõtmisega tehti mõisnikele liiga nii majanduslikult kui ka moraalselt. O. Bernmanni toetatakse raamatus "Eesti majanduspoliitikast", kus kirjutatakse, et mõisnikele peab vähemalt mõisasüdamed jäetama: "See nõue on moraaliselt ja majanduslikult õigustatud, sest kui mõisasüda endisele omanikule jääks, võiks tema kõige hinnalisemad ehitused, nagu lauta, talli, aita, kuivatusrehte jne. kasulikult tarvitada, väärtuste kahju oleks väiksem."¹⁴

Raamatus süüdistatakse valitsevat eesti kodanlust, et see ida eeskujul (tegemist olevat nn. Aasia sotsialismiga) talitavat, see olevat aga kahjulik, kuna kapital kartvat idasotsialismi.¹⁵ Sel ajal üldtuntud antikommunismi arsenal kasutatakse feodaalide huvides.

Samas tuuakse õiged seisukohad põllumajandusliku kaubatootmise kohta, näidates, et suurmajand annab rohkem kaubatoodangut¹⁶. Seda tõsiasja kasutatakse aga feodaalsete igandite kaitseks.

Maaseaduse elluviimisel kerkis pidevalt esile mitmeid probleeme, väga teravad vaidlused algasid 1925. ja 1926. aastal, kui Riigikogu võttis arutusele võõrandatud maa omanikele tasu maksmise. 1919. aastal ei julgenud kodanlus seda teha. Ta võim oli veel liiga nõrk ning rahval oli häs-

---

¹³ Vt. Eesti NSV ajalugu I. Tln., 1955, lk. 172.

¹⁴ A. S p i n d l e r . Eesti majanduspoliitikast, 1920, lk. 8. Tegelikult polnud raamatu autoriks A. Spindler vaid keegi B.O. Spindler oli raamatu väljaandjaks ja kirjutas järeldsõna. Nõustub eeltoodud seisukohtadega.

¹⁵ Sealsamas, lk. 1.

¹⁶ Sealsamas, lk. 5.

ti meeles maaküsimuse lahendamine Oktoobrirevolutsiooni käigus.

Nüüd leidis kodanlus olevat saabunud aja parunitele maa ja inventari eest tasu maksta. Seoses sellega seadsid balti parunid oma eesmärgiks saada võõrandatud maade eest võimalikult kõrget hinda. Jällegi räägiti neile tehtud "ülekohtust" ning nende esivanemate "tähtsast" osast siinsete pärismaalste õpetamisel ning nende kultuuritase tõstmisel.

Nii ütles Riigikogus balti sakslaste esindaja A. de Bries: "Seaduse ühestki paragrahvist pole näha, et tahtakse heaks teha seda, mis maaseadusega Balti-Saksa rahvusele tehtud. Maaseadus oli sihitud Balti sakslaste vastu... Teie olete kõik meie ettepanekud tagasi lükanud ning täna on meie ees seaduse eelnõu, mis seda suurt ülekohtu, mis maaseadusega Balti sakslastele tehtud, jäädvustama peab."¹⁷

Kõneleja hirmutab Riigikogu liikmeid võimalikes võimu üleminekutes ning rõhutab, et eraomanduse õigust ei tohi puutuda. Kõigepealt samastab ta kogu saksa rahvusest isikute huvid parunite omadega - viimaseid oli 1000 ümber, sakslasi aga elas 1922. a. Eestis 18 319¹⁸.

Omalt poolt tegi eesti kodanlus parunitele suuri järeleandmisi. Aastail 1925 - 1929 anti välja terve rida nn. "maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusi"¹⁹, mida punase joonena läbis piüüd võõrandatud maa ja varandus tagasi anda nende endistele omanikele. Endistele omanikele tagastati 3085 mitmesugust tööstusettevõtet ja majandit üldpindalaga 71 875 hektarit, nende hulgas 90 maakotta, 43 tööstusettevõtet, 149 kirikumõisasüdamikku, 415 endistele mõisaomanikele antud asundustalu ja 2388 talukohta, mille kohta mõisaomanikud olid sõlminud ostu-müügi lepingud enne Maaseaduse kehtestamist.²⁰

¹⁷ Sakslaste mürgel Riigikogus. - "Vaba Maa", 6. märtsil 1926.

¹⁸ Eesti 1920-1930. Tln., 1931, lk. 13.

¹⁹ "Riigi Teataja", 1925, nr. 95/96; 1927, nr. 52; 1929, nr. 3.

²⁰ T. P o o l . Maaseadus Eestis ja selle tulemused. Tln., 1936, lk. 13.

5. märtsil 1926. a. võeti Riigikogus vastu "Riikliku maatastavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seadus". Selle järgi kuulus tasumaksmise alla 1023 mõisat ja mõisatele kuuluvat maakohta. Tasusumma ainuüksi maa eest moodustas 12 829 000 krooni²¹. Peale selle nähti ette maksta tasu 2 891 000 krooni ulatuses võõrandatud karja, eluta inventari ja ettevõtete sisseseadete eest. Kirikutelt võõrandatud maade eest makstav tasu moodustas 1 242 000 krooni. Talurahva kanda jäid ka mõisatel lasuvad võlad 66 400 000 rubla ulatuses²².

Mõisnikud tahtsid aga, nagu väitis too sama A. de Bries, "uueks maaomanikuks saada". Kuna see polnud võimalik, siis nõuti kogu võõrandatud maa eest 155 000 000 kuldrubla ehk ühe hektari eest 114,4 kuldrubla.²³ (Kroonides oleks see summa ulatunud 620 000 000 kroonini ehk 457,6 kroonini hektari eest.) Tuleb märkida, et möödunud sajandi teisel poolel ja käesoleva sajandi algul oli kujunenud Eestis ühe tiinu keskmiseks hinnaks 65 rubla ja 75 kopikat.²⁴

Mõisnikud esitasid Rahvaste Liidule 56-leheküljelise prantsusekeelse petitsiooni, mis kandis E. von Bodisco ja Riigikogu liikme E. Schillingi allkirju. Selles rõhutati, et maaseadusega olevat rikutud Eesti põhiseadust. Liiga tervavat vähemusrahvustele.

Mõisnikud nõudsid Rahvaste Liidult järgmist.

"1. Korraldada koha peal uurimusi selle kindlustamiseks, kas on 1919. aasta maaseadusega ning 1926. aasta tasumaksmise seadusega võõrandatud maade eest rikutud vähemusrahvuste üheõiguslikkust teiste riikide kodanikkudega, ning jaataval korral, missuguste abinõudega tuleks seda seaduse ees uuesti heaks teha.

2. Paluda alalise rahvusvahelise kohtu arvamist järgmistes küsimustes:

---

²¹ Valitsusasutuste tegevus 1918-1934. Tln., 1934, lk. 197.

²² T. P o o l . Maaseadus Eestis..., lk. 14.

²³ Vt. Sakslased kaebavad. - "Vaba Maa", 30. mail 1926.

²⁴ E. B o d i s c o . Der Bauerland. Verkauf in Estland und Materialien zur Agrar-Statistik Estlands. Reval, 1902, S. 54-55.

a) kas on endistel rüütlimõisate omanikkudel õigus vähemusrahvaste õiguste põhjal nõuda, et võõrandamata jäetakse ja neile kasutamiseks antakse majanduslisi keskkoh- ti ja kultuurmaad nii suures ulatuses, et see võimaldab eluvõimelise põllumajanduse jätkamist?

b) kas on endistel rüütlimõisate omanikel õigus nõu- da, et metsad, sood, veed, tööstuslikud ettevõtted ning ehitused, mis ei seisa mingisuguses ühenduses põllumajan- dusega, võõrandamata jäetakse?

c) kas on endistel rüütlimõisate omanikkudel õigus nõuda, et neile alale jäetakse omanduseõigus sarnaste väi- keste rendimajapidamiste suhtes, kellel juba enne maasea- duse väljakuulutamist väikemajapidamise iseloom oli või siis, et omanduse õiguse annulleerimine asendatakse ren- disuhte süstemaatilise muutmisega rentijate omanduseks.

d) kas on endistel rüütlimõisate omanikkudel õigus nõuda täielikku tasu võõrandamise alla käivate mõisaosade eest?"²⁵

Nõuti ka erilise komisjoni moodustamist tasumäärade kindlaksmääramiseks.²⁶

Maailma avalikkusele selgitamiseks oli mõeldud M. Martna kirjutis "Eesti maareform", mis ilmus Rahvaste Liidu tööbüroo väljaandel. Selles märgib autor õigesti, et esiisadelt röövitud saksa rüütliid maa vägivallaga ning selle aadlilt tagasivõtmine on ainult vägivalla heakste- gemine. M. Martna märgib, et aadel pole maareformi vaja- likkusest aru saanud.

Kui feodaalsete igandite suhtes on M. Martna õigetel seisukohtadel, siis edasistel agraaarsuhete arengu prob- leemide arutamisel takerdub ta kodanlike arusaamade kam- mitsasse. Ka tema väidab, et väikemaapidamine on Eesti ma- janduse aluseks ning et asunikele tahetakse maad anda või- malikult kergetel tingimustel.²⁷

---

²⁵ Saksilased kaebavad. - "Vaba Maa", 30. mail 1926.

²⁶ II Riigikogu protokollid. Lisa nr. 58.

²⁷ Vt. Eesti maareform. - "Vaba Maa", 4. veebruaril 1926.

Viimane väide ei vasta tegelikkusele. Kui aktiivsemad kohalikud valgekaartlased ja välismaalastest vabatahtlikud said nn. normaaltalu (25-30 ha) või mõisasüdame tasuta põliseks kasutamiseks, siis tavalistele asunikele anti maad üksnes tasu eest 6-aastase tähtajaga rendilepingu alusel. Paljudele olid aga rendilepingu tingimused liiga rasked ja nad pidid oma maast loobuma. 1927. aastal võttis Riigikogu vastu seaduse, mille järgi asunikud võisid maa põliseks kasutamiseks välja osta. Sama seadusega anti maakodanlusele õigus ka asunikele renditud maa väljaostmiseks. Maa hakkas koonduma rikaste kätte. 1929. aasta põllumajandusloenduse andmeil kuulus üle 30-hektarilistele majanditele, mis moodustasid vaid 21,8 % majandite üldarvust, 49,4 % põllumajanduslikult kasutatavast maafondist. 471 suurmajandi keskmiseks pindalaks oli 245,4 hektarit. Samal ajal kuulus külakehvistule 9,4 % kogu põllumajanduslikust maast, kuigi nende väikemajandite arv oli 33,8 % majandite üldarvust.²⁸

Olles võimetu täielikult restaureerima revolutsioonielseid agraarsuhteid ning balti parunite maaomandust, mida kaitsti nii tsarismi kui ka Ajutise Valitsuse ajal 1917. aastal, asus Eesti kodanlus valitseva klassina ennastsalgavalt kaitsma kodanlik-kapitalistlikku omandit. Seejuures peeti silmas oma klassihuve ning samast eesmärgist lähtudes arvestati ka balti parunite soove. Kodanluse esindajad rõhutasid korduvalt, et suuremat kahjutasu mõisnikele pole võimalik maksta majanduslike võimaluste piiratuse tõttu.

Seda ei suutnud taluda mõisnikud, kes endiselt juhtivalt positsioonilt olid surutud teisejärgulisele positsioonile. Töötava rahva vastu astuti aga ühisrindes kodanlusega. Eestimaa Kommunistlik Partei asus korduvalt eitavale seisukohale mõisnike maa eest tasu maksmise küsimuses.

---

²⁸ 1929. a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed. I vihik. Tln., 1930, lk. 2-3.

ОБ АГРАРНЫХ ВЗГЛЯДАХ БАЛТИЙСКИХ БАРОНОВ
В I ЧЕТВЕРТИ XX ВЕКА

В. Кринал
Р е з ю м е

В статье дается краткий обзор о событиях в Эстонии в период 1917-1919 гг., анализируется борьба вокруг буржуазной земельной реформы 1919 года, находившейся в центре внимания и балтийских баронов. Согласно закону о земле в пользу государства отошло 2 381 256 га земли, т.е. приблизительно 96,6% всей крупной земельной собственности. Подавляющая часть отчужденной земли ранее принадлежала балтийским помещикам. Они не соглашались с законом о земле.

Представители балтийских баронов (например Э. Вольф) соглашались, что здешние имения были слишком большими, но сами хотели продать свои излишки земли. С этой позиции представители помещиков (М. Бок, Й. Мейэр) в Учредительном собрании и выступали против земельной реформы. Бароны (О. Бернманн и другие) хотели доказать, что якобы немецкие рыцари в XIII веке привезли в Эстонию новые сельскохозяйственные орудия и новые приемы труда и очень много сделали для развития сельского хозяйства в Эстонии. Но история опровергает это. Сельскохозяйственная техника на длительный период осталась на бывшем уровне.

После принятия закона о земле представители немецких баронов сделали все, чтобы получить высокую денежную компенсацию за земли. Эстонская буржуазия удовлетворила требование балтийских помещиков, и трудовому крестьянству пришлось платить бывшим помещикам приблизительно 100 миллионов крон.

Представители немецких помещиков вместе с эстонской буржуазией боролись против марксистских аграрных теорий.